

หลักพื้นฐานการประกันภัยความรับผิด

Fundamental Principles of Liability Insurance

โดย

ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ประมวล จันทรชีวะ

Liability Insurance Club

สมาคมประกันวินาศภัยไทย

การประกันภัยความรับผิด (Liability Insurance)

■ ความหมาย

- เป็นความคุ้มครองตามการประกันภัยใดๆ ที่จะชดใช้ให้สำหรับความรับผิดที่มีต่อบุคคลที่สาม คดี Quinlan v. Liberty Bank Co. (1990)
- สัญญาประกันภัยที่ให้ความคุ้มครองเกี่ยวกับความรับผิดสำหรับความเสียหายหรือการสูญเสียที่เกิดขึ้นแก่บุคคลอีกคนหนึ่ง (มาตรา 11 (7) the Insurance Contracts Act 1984 ประเทศออสเตรเลีย)

การประกันภัยความรับผิด (Liability Insurance)

■ ความหมาย (ต่อ)

- เป็นสัญญาที่บุคคลหนึ่งตกลงสัญญาที่จะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือชดใช้เงินคืนให้แก่บุคคลอื่นหากบุคคลนั้นได้รับความเสียหายจากสาเหตุใดที่กำหนดไว้หรือเพื่อประกันหรือชดใช้หรือทำให้บุคคลนั้นปลอดภัยจากสาเหตุดังกล่าว (Black's Law Dictionary)
- การประกันภัยที่ให้ความคุ้มครองความรับผิดของผู้เอาประกันภัยต่อบุคคลภายนอก โดยทั่วไปได้แก่ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ชีวิตและร่างกายของบุคคลภายนอก (ราชบัณฑิตยสถาน) (ทรัพย์สิน?)

หลักการสำคัญของ Liability Insurance

- วัตถุแห่งการประกันภัย (subject-matter insured) / ความรับผิด (liability)
- Legal Liability / Contractual Liability / or mixed
- เงื่อนไขบังคับก่อน (condition precedent)
- Insured's liability $\neq$ Insurer's liability
- อาจใช้หลัก Claim Made / กำหนดอาณาเขตคุ้มครอง / จำนวนเงินจำกัดความรับผิด / ความรับผิดส่วนแรก / ไม่ average / อาจคุ้มครอง legal costs ในการต่อสู้คดีด้วย
- ตามกฎหมายไทย ส่วนมากเป็น “ประกันภัยค่าจุน” ตาม ป.พ.พ. มาตรา 887

ประกันภัยคำจุน

- ความหมายของการประกันภัยคำจุน ป.พ.พ. มาตรา 887

มาตรา 887 “อันว่าประกันภัยคำจุนนั้น คือสัญญาประกันภัยซึ่งผู้รับประกันภัยตกลงว่าจะใช้ค่าสินไหมทดแทนในนามของผู้เอาประกันภัยเพื่อความวินาศภัยอันเกิดขึ้นแก่บุคคลอีกคนหนึ่ง และซึ่งผู้เอาประกันภัยจะต้องรับผิดชอบ

บุคคลผู้ต้องเสียหายชอบที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนตามที่ตนควรจะได้ นั้นจากผู้รับประกันภัยโดยตรง แต่ค่าสินไหมทดแทนเช่นว่านี้หาอาจจะคิดเกินไปกว่าจำนวนอันผู้รับประกันภัยจะพึงต้องใช้ตามสัญญานั้นได้หรือไม่ ในคดีระหว่างบุคคลผู้ต้องเสียหายกับผู้รับประกันภัยนั้น ท่านให้ผู้ต้องเสียหายเรียกตัวผู้เอาประกันภัยเข้ามาในคดีด้วย

อนึ่ง ผู้รับประกันภัยนั้นแม้จะได้ส่งค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยแล้วก็ยังหาหลุดพ้นจากความรับผิดชอบต่อบุคคลผู้ต้องเสียหายนั้นไม่ เว้นแต่ตนจะพิสูจน์ได้ว่าสินไหมทดแทนนั้นผู้เอาประกันภัยได้ใช้ให้แก่ผู้ต้องเสียหายแล้ว”

ผลของประกันภัยคำจุน

1. ผู้เสียหายฟ้องผู้รับประกันภัยได้โดยตรงทันที ที่ไม่ใช่ คู่สัญญาประกันภัย
2. บริษัทประกันภัยจะหลุดพ้นความรับผิดชอบเมื่อผู้เสียหายได้รับชำระค่าสินไหมทดแทนแล้ว
3. เป็นสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอก ตาม ป.พ.พ. มาตรา 374 หรือไม่? (“สิทธิของบุคคลภายนอกเกิดขึ้นแต่แสดงเจตนาแก่ลูกหนี้ว่าจะถือเอาประโยชน์จากสัญญา”)
4. อายุความที่แตกต่างกันระหว่างผู้เอาประกันภัยกับผู้รับประกันภัย เช่น ผู้เอาประกันภัย ใช้อายุความ 1 ปี แต่บริษัทประกันภัยรับผิดชอบ 2 ปี

Legal Liability : Fault Based

ละเมิด ป.พ.พ.

มาตรา 420 “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” (“ทำ” รวมถึง “ละเว้นการกระทำ”)

มาตรา 421 “การใช้สิทธิซึ่งมีแต่จะให้เกิดเสียหายแก่บุคคลอื่นนั้น ท่านว่าเป็นการอันมิชอบด้วยกฎหมาย”

Legal Liability : Presumed Fault

กฎหมายสันนิษฐานความรับผิด เช่น

- กฎหมายขนส่ง (ม. 616 ป.พ.พ.) (ม. 39 Thai COGSA)
- กฎหมายละเมิด - ผู้ครอบครองยานพาหนะที่เดินด้วยเครื่องจักรกล / ทรัพย์สินอันตราย (ม. 437 ป.พ.พ.) - เจ้าของทรัพย์สินผู้รับเลี้ยงสัตว์ (ม. 433) - ผู้ครอบครองโรงเรือนสิ่งปลูกสร้าง (ม. 434 ป.พ.พ.)
- มาตรา 422 “ถ้าความเสียหายเกิดแต่การฝ่าฝืนบทบังคับแห่งกฎหมายใดอันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่น ๆ ผู้ใดทำการฝ่าฝืนเช่นนั้น ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นเป็นผู้ผิด”

Legal Liability : Strict & Absolute Liability

- **Strict Liability:** Regardless of fault, negligence and intention เช่น พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ม. 96 / พ.ร.บ. ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ม. 5/ CLC 1992 / Montreal Convention 1999 / ป.พ.พ. ละเมิด?
 - Statutory exclusions only
- **Absolute Liability:** เช่น ความรับผิดเกี่ยวกับ nuclear damage ตาม Vienna Convention 1963 และ Paris Convention 1960
 - แต่ยังมีข้อยกเว้น เช่น war / เหมือน strict liability?

บ่อเกิดที่สำคัญของ Legal Liability

- ละเมิด (wrongful act / tort / negligence / civil wrong / non-contractual claim)
- ความรับผิดตามกฎหมายเฉพาะเรื่อง
 - กฎหมายแพ่ง / กฎหมายอาญา
- ความผิด / ความประมาท / การกระทำของตนเอง (own fault / negligence / act)
- ทรัพย์สิน / สิ่งของ / สัตว์ ที่ตนเป็นเจ้าของหรือครอบครองหรือดูแล
- การร่วมรับผิดต่อการกระทำของผู้อื่น (vicarious)

ตัวอย่าง Vicarious Liability

- นายจ้าง - ลูกจ้าง (ม. 425)
- ตัวการ - ตัวแทน (ม. 427)
- ผู้ว่าจ้างทำของ - ผู้รับจ้าง (ม. 428)
- บิดา / มารดา / ผู้อนุบาล - ผู้ไร้ความสามารถ (ม. 429)
- ครูบาอาจารย์ / นายจ้าง / ผู้รับดูแล - ผู้ไร้ความสามารถ (ม. 430)
- นิติบุคคล / ผู้มีอำนาจทำแทน (ม. 76)
- หน่วยงานของรัฐ - เจ้าหน้าที่ (พ.ร.บ. ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539) (ม. 5)
- ผู้ขนส่ง / ผู้ขนส่งอื่น / ผู้ขนส่งหลายคนหลายทอด (ม. 618)
(ข้อสังเกต: ขอบเขตร่วมรับผิด / ข้อยกเว้นเฉพาะ / สิทธิไล่เบี้ย)

ตัวอย่าง ความรับผิดชอบ ทรัพย์ / สิ่งของ / สัตว์ ที่ตนเป็นเจ้าของหรือครอบครองหรือดูแล

- ม. 433 เจ้าของหรือผู้รับเลี้ยงสัตว์ เว้นแต่พิสูจน์ได้ว่าใช้ความระมัดระวังอันควร หรือ ความเสียหายย่อมจะเกิดแม้ใช้ความระมัดระวังแล้ว
- ม. 434 ผู้ครอบครองโรงเรือนสิ่งปลูกสร้างที่ชำรุดบกพร่อง หรือ บำรุงรักษาไม่ดีพอ เว้นแต่ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรเพื่อปกป้องไม่ให้เกิดความเสียหายแล้ว เจ้าของจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบใช้เอง
- ม. 436 ผู้อยู่ในโรงเรือนรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากของตกหล่นจากโรงเรือน หรือ ทิ้งขว้างของไปตกในที่อันมิควร
- ม. 437 ผู้ครอบครองหรือควบคุมยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล/ทรัพย์อันตรายโดยสภาพหรือความมุ่งหมายที่จะใช้ หรือ โดยอาการกลไกของทรัพย์

ความรับผิดชอบตามกฎหมายเฉพาะเรื่อง / วิชาชีพ / ผู้ประกอบการ (ตัวอย่าง)

- กฎหมายขนส่ง – ผู้ขนส่ง (Carrier's Liability Insurance Policy / Domestic / International)
- กฎหมายแรงงาน – นายจ้าง (Workmen's Compensation Policy)
- กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค – เช่น ผู้ประกอบการ 4 ประเภท ตาม พ.ร.บ. ความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดจากสินค้า ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 (Products Liability Insurance Policy)
- กฎหมายผู้ประกอบการวิชาชีพ – เช่น แพทย์ (Medical Malpractice Liability Insurance Policy)
- กฎหมายอื่น ๆ – เช่นผู้รับเหมาก่อสร้าง (CAR Policy – Section 3) / คลังสินค้า (Fire / AR / Miscellaneous Policy + Property Under Care Custody and Control) / ผู้บริหารนิติบุคคล (D&O Liability Insurance)

ค่าสินไหมทดแทนกรณีละเมิด

มาตรา 438 “ค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้โดยสถานใด เพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด

อนึ่ง ค่าสินไหมทดแทนนั้น ได้แก่การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะละเมิด หรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้น รวมทั้งค่าเสียหายอันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใดๆ อันได้ก่อกำขึ้นนั้นด้วย”

มาตรา 206 “ในกรณีนี้อันเกิดแต่มูลละเมิด ลูกหนี้ได้ชื่อว่าผิดนัดมาแต่เวลาที่ทำละเมิด” (+ ดอกเบี้ย 7.5% ต่อปี)

ค่าสินไหมทดแทน

■ ได้แก่

- การคืนทรัพย์สิน หรือ
- ใช้จ่าย
- ค่าเสียหาย

(ประกันภัยจะรวม replacement / reinstatement)

■ กำหนดอย่างไร

- ค่าเสียหายที่แท้จริงที่นำสืบได้
- สืบไม่ได้หรือไม่ได้้นำสืบ – ศาลกำหนดให้เองได้ตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด
- ลดลงหากผู้เสียหายมีส่วนผิดด้วย

สินไหมทดแทน : บาดเจ็บ - ไม่ตาย

- ค่ารักษาพยาบาลและค่าใช้จ่ายอันสมควร
- ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างเจ็บป่วย
- ค่าเสียความสามารถในการประกอบกิจการงานในอนาคต เช่น พิการ
- ค่าเสียหายอย่างอื่นที่ไม่ใช่ตัวเงิน เช่น เสียโฉม / เสื่อมสมรรถภาพทางเพศ / ทนทุกข์ทรมาน (ฉ. 2488/2523)
- ค่าขาดแรงงานในครัวเรือนหรืออุตสาหกรรมของคนภายนอก

สินไหมทดแทน : ตาย

- ค่าปลงศพ (ตามฐานะของผู้ตาย)
- ค่าใช้จ่ายอันจำเป็น – ค่าเดินทาง – ค่าทำเจดีย์บรรจุอัฐิ – หนึ่งสิ่งงานศพ
- ค่ารักษาพยาบาลก่อนตาย (ถ้ามี)
- ค่าขาดประโยชน์ในการทำมาหาได้ก่อนตาย
- ค่าขาดไร้อุปการะ
- ค่าขาดการงานในครัวเรือน – ในอุตสาหกรรมของบุคคลภายนอก

(ข้อสังเกต: ใคร claim?)

การจัดการ Claims ใน Liability Insurance

- ความเข้าใจกฎหมาย / สัญญา / ธุรกิจที่ก่อให้เกิดความรับผิดชอบต่อผู้เอาประกันภัย
 - เสมือนหนึ่งเป็นผู้เอาประกันภัย
 - หลักละเมิด และ กฎหมายเฉพาะ
 - สัญญาที่ผู้เอาประกันภัยทำไว้กับผู้เสียหาย / บุคคลอื่น
 - ลักษณะของการประกอบธุรกิจ การผลิต การให้บริการ / กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ
- การรวบรวมข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับ claims
 - ควรทำโดยเร็วที่สุด (fresh evidence)
 - ด้วยความร่วมมืออย่างใกล้ชิดของผู้เอาประกันภัย
 - มีหลักฐานเป็นหนังสือ เช่น การสอบปากคำผู้ที่เกี่ยวข้อง / ขอสำเนาเอกสาร และ/หรือ รูปภาพ
 - การว่าจ้างผู้สำรวจภัย / ผู้เชี่ยวชาญ / นักกฎหมาย

การจัดการ Claims ใน Liability Insurance (ต่อ)

- ข้อเท็จจริงและหลักฐานต้องถูกต้อง / ครบคลุม และเพียงพอต่อการพิจารณา claims ซึ่งขึ้นอยู่กับประเภทของ claims และกรรมธรรม์ประกันภัยที่เกี่ยวข้อง
 - **บุคคล** : เช่น ประวัติ / ความรู้ / หน้าที่การงาน / รายได้ / ความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ / รายละเอียดพฤติการณ์แห่งกรณี / ความเสียหาย
 - **ทรัพย์สิน** : เช่น อายุการใช้งาน / ราคา / รายละเอียดเฉพาะทรัพย์สิน / สภาพก่อน – หลัง ความเสียหาย / รายละเอียดสาเหตุความเสียหาย / ผู้ที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน
 - **สถานที่** : เช่น ลักษณะทั่วไป / รายละเอียด
- ความเข้าใจกรรมธรรม์ประกันภัยอย่างถูกต้อง
- การปรับข้อเท็จจริงและหลักฐานเพื่อพิจารณาความคุ้มครองตามกรรมธรรม์ประกันภัย

การจัดการ Claims ใน Liability Insurance (ต่อ)

- ข้อพึงระวังและผลจากกฎหมายอื่น เช่น
 - **พ.ร.บ. ประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535**
 - ม. 29 ผลจากการที่กรมธรรม์ / เอกสารแนบท้าย ไม่ได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนประกันภัย หรือแตกต่างจากแบบหรือข้อความที่นายทะเบียนเคยเห็นชอบไว้
 - ม.30/1 ข้อความหรือภาพโฆษณาหรือหนังสือชักชวนอาจทำให้ต้องรับผิดชอบมากขึ้น
 - **พ.ร.บ. วิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551**
 - ผู้เอาประกันภัยฟ้องบริษัทประกันภัยเป็นคดีผู้บริโภค
 - ม. 14 การเจรจาเกี่ยวกับค่าเสียหายทำให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ จนกว่าจะมีการบอกเลิกการเจรจา
 - ม. 42 ค่าเสียหายในเชิงลงโทษ (punitive damage) ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายจริง หรือไม่เกินห้าเท่าหากค่าเสียหายจริงไม่เกินห้าหมื่นบาท